

**ВЕЋУ ЗА ПОСТДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА И СЕНАТУ
УНИВЕРЗИТЕТА УНИОН У БЕОГРАДУ**

БЕОГРАД

Одлуком Сената Универзитета „Унион“ А 176-01/16 од 19. маја. 2016. године формирана је комисија за оцену и одбрану докторске дисертације мр Зорана Голубовића „Полицијска реакција на кривична дела против брака и породице“ у саставу: проф. др Богољуб Милосављевић, редовни професор, председник комисије, проф. др Слађана Јовановић, редовна професорка и проф.др Наташа Мрвић-Петровић, редовна професорка. Након што је Комисија проучила поднету дисертацију и прилоге који су јој уз њу достављени подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Кандидат мр Зоран Голубовић, рођен у Пријеполу 1962. године, дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Београду 1989. године, а на Геокономском факултету у Београду је одбранио магистарски рад под насловом „Стратегије комуницирања у економској дипломатији“ 2007. године.

Сенат Универзитета „Унион“ је одлуком од 22. фебруара 2010. године године формирао комисију у саставу проф. др Наташа Мрвић-Петровић, проф. др Богољуб Милосављевић и доц. др Слађана Јовановић и ставио јој у задатак да оцени подобност кандидата и теме за докторску дисертацију. Позитиван извештај те комисије Сенат Универзитета „Унион“ је прихватио 22. априла 2010. године. Том одлуком кандидату су за коменторе одређени проф. др. Наташа Мрвић-Петровић и проф. др Богољуб Милосављевић, да би одлуком од 8. јула 2013. године проф. др Наташа Мрвић-Петровић била разрешена функције коментора, а проф. др Слађана Јовановић именована за ту функцију. Кандидат је дисертацију предао 27. априла 2016. године, а Сенат Универзитета „Унион“ је донео горе поменућу одлуку о формирању комисије за оцену и одбрану те докторске дисертације

2. Дисертација има 262 странице текста писаног компјутерском техником и 31 страницу пописа литературе и правних прописа. Рад се састоји од увода, пет поглавља и закључка.

У **Уводу** кандидат описује значај, садржину и циљ свог истраживања, као и методолошке поступке које је у том истраживању користио (нормативно-догматски, упоредно-правни, историјски, социолошки, анализа случаја, статистички и анкетни метод). Он наводи да „имајући у виду досадашњу праксу у поступању полиције, као и обавезу поштовања људских права, постоји потреба за наглашавањем релативно нове, до сада прилично занемарене, улоге полиције у вези са пружањем помоћи и подршке жртвама криминалитета, а нарочито кривичних дела из групе дела против брака и породице. С тим у вези, овај рад има за циљ преиспитивање досадашњих активности и искустава полиције, остварених резултата и уочених пропуста у расветљавању кривичних дела против брака и породице анарочито однос полиције према жртвама ових дела, имајући у виду међународне и националне правне оквире“. Докторска

дисертација има два циља од којих је први теоријски, а други практични: да пружи научни допринос истраживању до сада недовољно истражене теме и да послужи преиспитивању постојећих правних решења, као и преиспитивању места и улоге полиције у превенцији ових кривичних дела и заштити жртава, на основу чега би се омогућило формулисање препорука за решења *de lege ferenda*.

Прва глава, под називом **Кривичноправна заштита брака и породице**, има четири дела и то: 1. Брак и породица, 2. Кривична дела против брака и породице: законска обележја, етиологија и распрострањеност, 3. Однос кривичноправне заштите и других облика заштите брака и породице, 4. Домети и могући правци унапређења кривичноправне заштите

У првом делу елаборирани су основни појмови и питања од значаја за предмет рада. Он је подељена на шест целина: 1. Појам брака и породице: тешкоће дефинисања, 2. Патријархални и савремени брак и породица, 3. Право на приватност: општи појам, 4. Право на приватност и заштиту породичног живота - међународноправни оквир, 5. Право на приватност и заштиту породичног живота у Републици Србији, 6. Посебна заштита права жена и деце. Први део је посвећен одређењу појмова брака и породице, а нарочито проблему дефинисања породице имајући у виду неухватљивост и вишеструкост форми породичног живота, што компликује одређење објекта заштите, те и саму полицијску интервенцију када су у питању кривична дела против брака и породице. У другом делу представљени су концепти патријархалног и савременог брака, односно породице који се данас преплићу и такође имају утицаја на реакцију полиције. Следи излагање о праву на приватност имајући у виду да је полицијска неинтервенција у случајевима кривичних дела против брака и породице, нарочито у случајевима насиља у породици била правдана обавезом поштовања права на приватност. Кандидат излаже одредбе најважнијих међународноправних докумената које су посвећене заштити права на приватност и поштовање породичног живота (Међународни пакт о грађанским и политичким правима, Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода), као и најважније случајеве из праксе Европског суда за људска права у вези са тумачењем права на поштовање породичног живота. Кандидат закључује да овлашћења полиције морају бити ограничена како би се избегло мешање у многе аспекте приватног и породичног живота, дома и преписке и да свако мешање мора тежити легитимном циљу као што је спречавање криминалитета и заштита права других. У петом делу су изложени и коментарисани (са аспекта теме рада) најважнији национални правни акти, док је у шестом излагање о посебној заштити жена и деце - најосетљивијих чланова породице, ради чије заштите су (нарочито када су у питању деца) предвиђена поједина кривична дела, односно тежи облици кривичних дела против брака и породице.

У делу „Кривична дела против брака и породице: законска обележја, етиологија и распрострањеност“ су представљена сва кривична дела из Главе XIX Кривичног законика Републике Србије, односно њихова законска обележја; изложене су релевантне теорије о агресивности, насилничком понашању и факторима насиља у породици, имајући у виду да се кривично дело насиље у породици појављује као најважнија тема у дисертацији, због доминације овог кривичног дела и то не само у евиденцији Министарства унутрашњих послова Републике Србије, већ и у евиденцијама цивилног друштва, органа старатељства и правосуђа. Остала дела се појављују као мање важна, јер нису у тој мери заступљена, а и не захтевају полицијску интервенцију као што је то случај са насиљем у породици. Кандидат закључује да је упознавање полицијских службеника са подацима о заступљености ових дела и са релевантним теоријским

поставкама од значаја за бољу полицијску интервенцију, нарочито у сфери превентивног деловања.

У трећем делу су представљени поједини облици заштите брака и породице и то породичноправна, прекршајноправна и кривичноправна заштита, с тим што је породичноправна заштита истакнута као најважнија, а кривичноправна као последње средство заштите.

Део „Домети и могући правци унапређења кривичноправне заштите“ је посвећен проблематици кривичноправне заштите брака и породице са аспекта улоге полиције у спречавању и сузбијању кривичних дела против брака и породице, нарочито насиља у породици. У одељку „Подручја унапређења националног законодавног оквира и примене постојећих решења“ указано је на најважније проблеме остварења кривичноправне заштите брака и породице, као што је тумачење обележја „члан породице“ (истиче се да је рестриктивно тумачење које даје Кривични законик, као и да не постоји сагласност са породичноправним одређењем појма нити са одређењем које даје међународно право); питање стицаја дела у случају да је више чланова породице оштећено кривичним делом (имајући у виду судску праксу која најчешће негира стицај позивајући се на аргумент везан за породицу као објект заштите, што је такође проблематично тумачење са аспекта заштите оштећених), питање инкриминације прогањања, неблаговременог реаговања и погрешних процена од стране полиције када је поднета пријава за насиље у породици; проблем спречавања и сузбијања кривичног дела ванбрачна заједница са малолетним лицем итд. Посебан одељак је посвећен проблему остваривања мултисекторске сарадње и њеном унапређењу, као и развоју система и стандарда евидентирања и размене информација (посебна пажења је посвећена вези између полиције и центара за социјални рад, имајући у виду уочене неуједначености и недоследности у пракси, које воде неадекватној заштити оштећених).

Друга глава носи назив **Улога полиције у заштити брака и породице** и састоји се од четири дела: 1. Полиција: традиционални и савремени концепт, 2. Реакција полиције на кривична дела против брака и породице према теоријским и емпиријским истраживањима, 3. Основни проблеми полицијске интервенције у заштити брака и породице, 4. Савремени изазови и могући правци промена.

Први део садржи излагања о традиционалном и савременим концептима полиције („полиција у заједници“ и „социјално-услужни“ концепт). Према традиционалном концепту, полиција је строго бирократизована организација која више служи интересима политике и појединих интересних група, а мање интересима грађана и друштвене заједнице у целини. У фокусу традиционалне полиције је одржавање и очување јавног реда и мира, док се према „социјално-услужном“ концепту, полиција посматра као врста социјалне службе и као учесник у формулисању социјалне политике, а у методима њеног рада преовладава тесна сарадња са мрежом социјалних служби и институција, која може допринети неутралисању друштвених узрока криминалитета, па тако и оног који се догађа у породичним оквирима. Кандидат истиче да је сатисфакција грађана радом полиције битно мерило ефикасности њеног рада, те да помоћ жртвама и адекватан однос према њима морају бити у фокусу полицијских интересовања.

Други део је посвећен реакцији полиције на кривична дела против брака и породице, нарочито на насиље у породици у периодима од по двадесет година, почев од 1960. године до данас, што је праћено развојем различитих концепата о полицији и њеној улози, као и различитих погледа на заштиту приватности и породичног живота. Илустрације ради, изнети су подаци различитих истраживања о поступању полиције у случајевима насиља у породици, односу између полицијских службеника и социјалних служби, као и о утицају (традиционалне) полицијске супкултуре на вршење насиља од

стране полицијских службеника у сопственим породицама и о вези између злостављања службеника полиције у детињству и њиховог насилничког понашања.

Трећи део („Основни проблеми полицијске интервенције у заштити брака и породице“) подељен је на три целине: 1. Проблеми полицијске интервенције – резултати страних истраживања, 2. Полицијски службеници као насилници, 3. Проблеми полицијске интервенције у заштити од насиља у породици. Основни проблеми се тичу односа полицијских службеника и жртава, при чему и једна и друга страна има своје виђење ствари и окривљује ону другу, а важни проблеми су и неадекватност прописа који регулишу поступање полиције, недовољна обученост службеника, оптерећеност предрасудама и некоординисана сарадња са другим актерима. Као посебан истакнут је проблем табуа везаног за полицијске службенике – насилнике у сопственим породицама. Према кандидату: „Унутар МУП-а РС не постоје прописани механизми који би спречили и адекватно санкционисали припаднике полиције – учиниоце партнерског насиља. Ову празнину треба попунити адекватним прописима у овој области“.

Четврти део је посвећен могућим правцима промена и то у сфери сарадње полиције и других институција (уз навођење примера добре праксе, као што је тзв. Зрењанински модел) и уопште у оквиру реформе полиције у Србији која је започета 2001. године.

У трећој глави (**Реакција полиције на кривична дела против брака и породице у упоредном и међународном праву**) представљена су најважнија упоредноправна решења која треба да допринесу изналажењу најбољег модела – узора за полицијску реакцију у Републици Србији. Акцент је стављен на: 1) дело насиља у породици као најраспрострањеније дело у групи кривичних дела против брака и породице; 2) аустријски модел спречавања насиља у породици, где полиција има изузетно важну улогу и добро осмишљену реакцију; 3) правну заштиту оштећених у прекршајном и преткривичном поступку и 4) улогу јавног тужиоца у гоњењу учинилаца кривичних дела против брака и породице. Применом упоредноправног метода представљене су државе англосаксонског правног система (САД, Канада, Велика Британија), државе европског континенталног правног система (Аустрија, Немачка, Шведска и Француска) и државе са подручја бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Анализирани су и релевантни међународноправни документи (Уједињених нација, Савета Европе, Европске уније, Организације за европску безбедност и сарадњу итд) у вези са овлашћењима и поступању полиције у случајевима насиља у породици.

Четврта глава носи наслов **Реакција полиције на кривична дела против брака и породице у Републици Србији**, а састоји се из четири целине. У првој је изложен правни оквир полицијске реакције на кривична дела против брака и породице у Републици Србији (представљени су најважнији законски и подзаконски акти од значаја за тему рада). Следи излагање о најзаступљенијем кривичном делу у полицијској статистици – о насиљу у породици и то за период од појаве ове инкриминације до 2012. године. Реч је о најобухватнијем статистичком приказу података из евиденције МУП-а РС који до сада нису нигде објављени. Подаци се односе на број евидентираних кривичних пријава насиља у породици, број пријављених кривичних дела насиља у породици, број пријављених лица и предузетих мера, као и однос полне и старосне структуре пријављених лица на територији Републике Србије у целини, при чему су посебно издвојени подаци за територију АП Војводина и територију града Београда, када су забележена одступања у односу на Републику Србију у целини. Илустрацију наведеног представљају слике (седам слика) и табеларни прикази (шест приказа). Трећи део је посвећен повећању поверења у полицију – представљени су резултати

истраживања који сведоче о непостојању поверења у полицију, а дати су и конкретни предлози за повећање поверења грађана у полицију. Четврти део садржи излагања о проблемима у пракси који су презентовани кроз резултате истраживања које је спровео кандидат анкетирањем 64 припадника полиције. Испитаници су давали своје мишљење о различитим питањима од значаја за тему рада, па је овај део рада систематизован према одређеним темама и то: 1) Приоритет у поступању: посебно осетљиве жртве и неопходна помоћ, 2) Унапређење односа са жртвама и разумевање потреба жртава, 3) Јачање свести о неопходној помоћи и подршци жртвама. Подршку излагању дају графички прикази (11 слика).

Пета глава (**Правци и могућности усавршавања полицијске реакције на дела против брака и породице**) истиче значај препорука и захтева Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици која намеће потребу за даљом специјализацијом и едукацијом полицијских службеника и развојем сарадње са другим институцијама, као и јачање превентивне у односу на репресивну улогу полиције. Глава је подељена на три дела: 1) Усклађивање законодавства са међународним стандардима, 2) Унапређивање специјализације и едукације полицијских службеника, 3) Јачање превентивне улоге полиције и сарадње са другим институцијама.

На крају дисертације су **Закључна разматрања** која би се могла поделити на опште закључке и предлоге за побољшање законског оквира *de lege ferenda*, те побољшање реакције полиције на кривична дела против брака и породице, са фокусом на пружање помоћи и подршке жртвама.

У прилогу је списак литературе који има 230 библиографских јединица. Наведни су стручни прилози коришћени у раду (22), веб адресе и интерне евиденције, као и попис правних прописа.

3. Мишљење и предлог: Основна вредност дисертације мр Зорана Голубовића састоји се у томе што је у њој први пут код нас у потпуности, систематски и научним методама обрађено питање полицијске реакције на кривична дела против брака и породице, нарочито реакције на насиље у породици. Иако је код нас о теми правне заштите од насиља у породици већ објављено доста чланака у стручним часописима, па чак и неколико монографија, тема није обрађивана са аспекта полицијске заштите, односно са аспекта улоге полиције у остварењу заштите жртве од насиља у породици (имајући у виду да је то најчешће дело које се појављује у групи кривичних дела против брака и породице и да је за сва дела из ове групе заједничко исто питање – нужност и оправданост полицијске интервенције у приватној, породичној сфери). Ово питање (правних аспеката полицијске интервенције у приватној, породичној сфери и проблема у пракси) дотицано је само фрагментарно, а не у целини и систематски као у овој дисертацији.

Кандидат је учинио видљив напор да свој рад литерарно дотера, али је ипак на више места његова мисао остала штуро изражена или су дескрипција и преузимање туђих мисли (коректно цитираних) доминантни, а лични печат изостаје. Првој глави рада би се могло највише замерити у том смислу. Излагања о тешкоћама дефинисања брака и породице, о праву на приватност и заштити породичног живота, те законским обележјима кривичних дела против брака и породице и етиолошким аспектима су штури и без дубински елабориране везе са темом, односно реакцијом полиције. Део који говори о односу кривичноправне и осталих облика заштите брака и породице такође одликује непостојање чвршће повезаности између излагања о појединим облицима заштите и са главном темом. Остале главе су далеко квалитетније, а упоредноправна анализа, као и анализа проблема у пракси, те предлози за њихово решење су нарочито вредни, имајући у виду да се проблематика полицијске реакције на

кривична дела против брака и породице није до сада овако темељно истраживала. Поменутом је допринело и самостално спроведено истраживање кандидата чији су резултати осликали, између осталог, мишљене полицијских службеника о проблему насиља у породици, односу према жртвама и сопственом поступању, те указали на могуће правце промена.

У време када је насиље у породици актуелна тема и траже се најбољи одговори на проблем, оваква дисертација је и те како добродошла, нарочито због тога што осветљава проблематику полицијског реаговања која, према свим истраживањима, представља камен спотицања у остваривању адекватне заштите жртве. Инсистирање кандидата на промени полицијског приступа оптерећеног предрасудама и на померању фокуса са прогона учинилаца на помоћ и заштиту жртава, на усвајању међународноправних захтева и препорука, као и примера добре праксе прожима овај рад и представља допринос изградњи савременог концепта полицијске реакције на кривична дела против брака и породице. Истина, фокус је на кривичном делу насиља у породици, али то се може правдати доминацијом овог дела у групи кривичних дела против брака и породице о чему је кандидат пружио доказе, као и тиме што је полицијска реакција у случају овог дела најпроблематичнија и најкритикованија.

Извесне примедбе би се могле ставити и систематизацији рада. Она је постављена тако да се понављања у неким случајевима нису могла избећи, односно да се о једном проблему не излаже у потпуности и до краја на једном месту него у више различитих одељака.

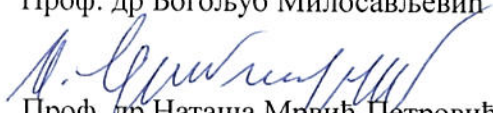
Коришћена литература је правилно цитирана, а подаци о тој литератури и њеним ауторима су правилно наведени и уопште, технички гледано, рад је беспрекорно сачињен.

Изложене примедбе, међутим, не спречавају позитивну оцену дисертације посматране у целини. Рад има несумњиве квалитете који га квалификују за јавну одбрану. Кандидат је за предмет своје дисертације одабрао једну веома важну, актуелну и недовољно истражну тему. Ту је тему у овој дисертацији обрадио на задовољавајући начин, систематски и претежно са прихватљивим и добро аргументованим закључцима. Његова дисертација је први комплетан рад о проблематици полицијске реакције на кривична дела против брака и породице и у томе је њена највећа вредност. Посматрајући у целини, аутор је показао смисао за научну анализу и истраживање друштвених и правних појава

На основу изложеног, Комисија предлаже Сенату Универзитета Унион у Београду да одобри јавну одбрану дисертације мр Зорана Голубовића „Полицијска реакција на кривична дела против брака и породице“.

У Београду, 4. јул 2016. год.

Проф. др Богољуб Милосављевић

Проф. др Наташа Мрвић-Петровић

Проф. др Слађана Јовановић